

KONGELIG RESOLUSJON

Klima- og miljødepartementet
Statsråd: Ola Elvestuen

Ref.nr.:
Saksnr.: 16/3416
Dato: 22.06.2018

FORSLAG TIL VERNEPLAN FOR LOFOTODDEN NASJONALPARK I MOSKENES OG FLAKSTAD KOMMUNE, NORDLAND FYLKE

1 FORSLAG

Klima- og miljødepartementet legger med dette frem forslag til verneplan for Lofotodden nasjonalpark i Moskenes og Flakstad kommuner i Nordland fylke. Forslaget gjelder:

Lofotodden nasjonalpark som omfatter ca. 99 km² i Moskenes og Flakstad kommuner, Nordland fylke. Forslaget omfatter ca. 86 km² landareal og 13 km² sjøareal. Av landarealet er ca. 6 % kommunal eller statlig eiendom, mens ca. 94 % er privat eid. For en stor del av området (57,8 %) går ikke eiendomsforholdene frem av matrikkelen. Ved utregning av privat areal, er hele dette arealet beregnet som privat.

1.1 Begrunnelse for verneforslaget

Formålet med Lofotodden nasjonalpark fremgår av verneforskriftens formålsbestemmelse, som sier at vernet skal bidra til å bevare et stort naturområde som inneholder et særegent naturmangfold med vekt på landskap uten tyngre naturinngrep, naturtyper, arter og geologiske forekomster.

Vern av det foreslåtte området bidrar til å oppfylle nasjonale mål og internasjonale forpliktelser (jf. naturmangfoldloven § 46 første ledd) i:

- Meld. St. 14 (2015-2016) Natur for livet. Norsk handlingsplan for naturmangfold
- Stortingsproposisjon 1 S (2016-2017) for Klima- og miljødepartementet
- Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD)
- Bernkonvensjonen

Vernet vil bidra til å nå nasjonale mål om at "*et representativ utvalg av norsk natur skal vernes for kommende generasjoner*" og at "*ingen arter eller naturtyper skal utrykkes, og utviklingen til truede og nær truede arter og naturtyper skal bedres*", jf. Prop. 1 S (2016-2017) for Klima- og miljødepartementet. Det vil også bidra til å nå Aichi-mål 11 under konvensjon om biologisk mangfold om vern av landareal og havareal, spesielt av områder som er særlig viktig for biologisk mangfold og økosystemtjenester.

Vern av områder etter naturmangfoldloven benyttes for å ta vare på de aller mest verdifulle naturområdene i et langsiktig perspektiv. Verneområdene skal bidra til å sikre et representativt utvalg av norsk natur og sikre langsiktig og effektiv bevaring av leveområder for et stort antall truede arter som har risiko for å dø ut.

Vern av Lofotodden nasjonalpark vil bidra til større variasjonsbredde av landskap i norske verneområder på grunn av det kystalpine landskapet som ligger rett ved havet, og gi et vern av landskaps- og naturtyper som ikke er tilstrekkelig representert i norske verneområder. Etablering av Lofotodden nasjonalpark vil også fremme bevaring av truede og rødlistede naturtyper og arter, samt viktige hekkeområder for sjøfugl. Særlig den negative bestandsutviklingen hos sjøfugl gjør det viktig å bevare disse hekkeområdene. Dersom området ikke vernes i medhold av naturmangfoldloven, vil området i fremtiden bli forvaltet gjennom plan- og bygningsloven og gjennom ulike sektorlovverk. Dette "nullalternativet" vil ikke gi en tilstrekkelig enhetlig forvaltning for å sikre de nasjonale naturverdiene i området i et langsiktig perspektiv. Det kan derfor gi en fragmentert forvaltning ved at det gjennomføres tiltak og utføres aktiviteter som f.eks. hyttebygging, oppdyrking, veibygging, m.m. som vil føre til tap av nasjonalt viktig naturmangfold. Disse mulige alternative virkemidlene vil heller ikke oppfylle kravene i Aichimål 11 om langsiktig ivaretagelse av naturverdiene, jf. Meld. St.14 (2015-2016) *Natur for livet*. Dette vil i så fall innebære at Norge i mindre grad oppnår målet om å bevare et representativt utvalg av norsk natur for kommende generasjoner.

Vern etter naturmangfoldloven gir en sterkere beskyttelse av naturverdiene enn det vernet området har etter plan- og bygningsloven. Plan- og bygningsloven vil i større grad kunne gi tillatelser til bygninger og andre tekniske inngrep som hver for seg kan være små, men som samlet sett og over tid, kan forringe naturverdiene. Vern etter naturmangfoldloven vil gi området en god beskyttelse mot habitatfragmentering, som er en av de største truslene mot biologisk mangfold lokalt og globalt. Naturmangfoldloven gir også adgang til virkemidler for skjøtsel og overvåking av naturtilstanden i området.

Under verneplanprosessen ble det gjort justeringer i områdegrenser og (delvis) i verneforskriften, for å minimere konflikten med andre aktiviteter. I dag foreligger imidlertid ingen konkrete utbyggingsplaner eller spesiell aktivitet i området. Verneforslaget vil derfor, etter Klima- og miljødepartementets vurdering, ikke føre til vesentlig økonomisk tap for samfunnet eller for private, jf. også kap 8.

Bestemmelsene i verneforskriften berører ikke områdene utenfor vernegrensen, og kan derfor heller ikke regulere aktivitet utenfor, herunder eventuell fremtidig petroleumsvirksomhet i havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja. Utenfor verneområdet reguleres bruk og aktivitet av den enkelte kommunene eller sektormyndighet på vanlig måte gjennom bl.a. plan- og bygningsloven, akvakulturloven, mineralloven, energiloven mv.

1.2 Hjemmelsgrunnlag

Området foreslås vernet som nasjonalpark, i medhold av naturmangfoldloven § 34, jf. § 35 og § 62. Vilkåret for å kunne opprette nasjonalpark etter naturmangfoldlovens § 35 er at arealet omfatter større naturområder som inneholder særegne eller representative økosystemer eller landskap, og som er uten tyngre naturinngrep.

Den foreslåtte nasjonalparken utgjør et stort naturområde, et særpreget landskap med stor naturhistorisk verdi og et svært viktig friluftsområde. Området består av et alpint kystlandskap, økosystemer med forekomst av flere spesielle arter, samt mange kulturminner. Lofotodden nasjonalpark vil gi et langsiktig vern av det kystalpine og særpregete landskapet som kjennetegner deler av kysten i Nord-Norge.

Nasjonalparken skal bidra til å oppfylle målene i § 33 i naturmangfoldloven, blant annet ved bevaring av:

- a) variasjonsbredden av naturtyper og landskap
- b) arter og genetisk mangfold
- c) truet natur og økologiske funksjonsområder for prioriterte arter
- d) større intakte økosystemer, også slik at det kan være tilgjengelige for enkelt friluftsliv
- e) områder med særskilte naturhistoriske verdier
- f) natur preget av menneskers bruk gjennom tidene (kulturlandskap) eller som også har kulturhistoriske verdier, og tilrettelegging for bruk som bidrar til å opprettholde naturverdiene,
- g) referanseområder for å følge utviklingen i naturen.

1.3 Verneverdier

Den foreslåtte nasjonalparken omfatter et større naturområde på Moskenesøya med nasjonal verdi. Det er det særpregete og unike landskapet som først og fremst kjennetegner området, i form av smale, høye tinderekker omgitt av åpne havområder og dype fjorder. Naturtypene nakent berg, ur og rasmark dominerer, men også fjellhei, tundra og boreal hei har stor dekning i området. Det er store verdier knyttet til naturtyper som kulturmarkseng, boreal hei og sanddyner.

Det er registrert flere rødlistede planter og sopp rundt kulturmarkseng og sanddyner. Til tross for næringsfattig berggrunn er fjellfloraen interessant. Lofoten er ett av områdene som tidligst ble isfritt etter siste istid, og noen av fjellplantene kan ha sine eldste forekomster i Norge akkurat her. Enkelte kalkkrevende arter i sørlige deler av området har sine vestligste forekomster i nasjonalparken.

Langs yttersiden av Lofotodden er det flere viktige hekkeområder for sjøfugl. Det er først og fremst toppskarv og teist som er utbredte og tallrike i området, men det finnes også to mindre kolonier med krykkje. Også kongeørn og havørn har flere kjente hekkelokaliteter. Av rødlistede arter i området kan bergirisk, tyvjo og strandsnipe nevnes.

Området har også svært høy kulturhistorisk verdi og en lang kulturhistorie med spor etter bosetting helt tilbake til steinalderen. Forekomst av eldre kulturminner sammen med spor etter nyere tids bosetting langs yttersiden av Moskenesøya, gir området svært stor tidsdybde. Flere av kulturminnene har nasjonal verdi, blant annet de ca. 3000 år gamle hulemaleriene i Kollhellaren og Bukkhammerhola. Det er også nyere tids kulturminner innenfor området, og det var bosetting en rekke steder helt opp til 1950-tallet. Spor av nyere tids bosetting finnes i form av hus, hustuffer, steingjerder, veier, støer og havneanlegg. Naturtypene og landskapet gjenspeiler også den menneskelige påvirkningen blant annet gjennom ekstensivt beitebruk.

Kunnskapsgrunnlaget om naturforholdene i verneforslaget er innhentet primært i tilknytning til verneplanprosessen. I tillegg er også tidligere naturtypekartlegging samt observasjoner i artskart vurdert i de to kommunene.

I 2005 ble det, på oppdrag fra det daværende Miljøverndepartementet, startet opp en prosess med sikte på nominasjon av Lofoten til Unescos verdensarvliste. Alle de seks Lofotkommunene var omfattet av prosessen som baserte seg på områdets kultur- og naturarvverdier.

Nominasjonsprosessen ble etter ønske fra Lofotrådet stanset i 2009. Lofotrådet anmodet i 2014 departementet om å gjenoppta prosessen, men i brev til Lofotrådet 18. desember 2014 uttrykte Klima- og miljødepartementet at man ville vente med å ta saken opp til vurdering til den lokale behandlingen av nasjonalparken for Lofotodden var klar.

Klima- og miljødepartementet har etter at spørsmålet om verdensarv var oppe i et møte mellom Klima- og miljøministeren og leder av Lofotrådet den 31. mars 2016, ikke mottatt nye henvendelser vedrørende gjenopptagelse av verdensarvprosessen.

Samlet sett vil vernet føre til en positiv utvikling for økosystemene, naturtypene og artene, jf. naturmangfoldloven §§ 4 og 5. Dette vil være en følge av verneforskriftens bestemmelser og oppfølgingen av disse med forebyggende tiltak. Det foreligger tilstrekkelig kunnskap om naturmangfoldet, påvirkningsfaktorer og effekten av vernet. Føre-var-prinsippet tillegges derfor ikke ytterligere vekt i denne saken, og kravet i naturmangfoldloven § 8 om tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag er oppfylt.

For en mer detaljert oversikt over verneverdiene vises det til Fylkesmannens og Miljødirektoratets tilrådinger.

1.4 Påvirkningsfaktorer og trusler mot verneverdiene

Arealendringer og fysiske inngrep

Arealendringer er den største trusselen mot det biologiske mangfoldet i det foreslåtte verneområdet. Arealendringer kan ha store konsekvenser for artsgrupper som allerede er utsatt for press gjennom blant annet forurensning, klimaendringer og ulike typer forstyrrelser. Etablering av anlegg knyttet til energiforsyning, fiskeoppdrett, oppføring av nye fritidsboliger og andre fysiske inngrep være en trussel mot verneverdiene. Fysiske inngrep legger beslag på arealer og endrer landskapet som i dag er relativt uberørt. Slike inngrep kan også gi uheldige konsekvenser for dyre- og planteliv ved å fragmentere deres leveområder.

Klimaendringer, forurensning og forsøpling

Det er antatt at klimaendringer kan gi negative konsekvenser for flere av naturtypene i området. Spesielt vil dette ha betydning i kulturbetingede naturtyper som kulturmarkseng og boreal hei der et varmere klima kan bidra til at gjengroingen går raskere enn tidligere. Forurensning fra skipsulykker er en reell trussel for området. Det er stor skipstrafikk i området og ved ulykker er risikoen høy for store skader på naturtypene langs kysten.

Langs hele strandlinjen på Moskenesøya er det mye drivsøppel som flyter i land. Til tross for årlige ryddeaksjoner, er problemet likevel stort. Drivsøppel kan være en trussel for

blant annet fugleliv langs kysten, men er også et estetisk problem. Det er per i dag et høyt antall besøkende i området, og det er forventet at dette tallet øker i årene som kommer. Ulike typer forsøpling fra dem som besøker nasjonalparken utgjør også en potensiell trussel.

Vern av området sikrer ikke naturmangfoldet mot klimaendringer eller mot andre utenforliggende påvirkninger, men vil gjøre området mer robust mot uheldige effekter av klimaendringer og andre påvirkningsfaktorer. Avbøtende tiltak kan også være aktuelt.

Gjengroing

Verneverdiene i området er knyttet til det åpne landskapet og naturtypene som finnes der. Tidligere var det bosetting rundt hele Lofotodden og områdene ble brukt blant annet til beite og slått. Rundt 1950 var alle stedene fraflyttet, og bruken av områdene til beite og slått er gradvis redusert etter dette. I dag er det kun beite på den nordlige delen av Moskenesøya. Tidligere slåtte- og beitemark gror igjen og løvskog er i ferd med å etablere seg flere steder. Området bærer fortsatt preg av tidligere tids kulturpåvirkning, men naturtypene og artsmangfoldet i området er truet dersom det ikke iverksettes tiltak for å stoppe gjengroingen.

Ferdsel og slitasje

Deler av utredningsområdet er svært mye besøkt. Ved etablering av nasjonalpark kan det bli mer ferdsel og økt press på de mest populære utfartsområdene og turmålene. Det er betydelig erosjon langs flere turstier. Bunessanda, Kvalvika, Refsvika og Ågdalen- Stokkvikskardet er svært populære turmål både blant lokale og tilreisende, og i disse områdene er det stor slitasje på turstiene. I kulturbetingede naturtyper vil tråkkskader på et visst nivå kunne ha en positiv effekt på artsmangfoldet, fordi artene som vokser her er tilpasset en viss grad av forstyrrelser. Selv om vegetasjonen har stor toleranse for tråkk, kan konsekvensene av omfanget bli negativt når stiene blir flere meter brede, slik det for eksempelvis er over Einangen mot Bunes. På enkelte turmål er det også et problem at det ikke er sanitæranlegg.

Fremmede arter

Fremmede arter er per i dag ingen stor trussel mot verneverdiene i området, men på stedene der det tidligere har vært bosetting finnes spredte beplantninger av gran og furu. Omfanget er så beskjedent at det ikke truer verneverdiene i området. I noen av de gamle hagene vokser pryd- og nytteplanter som er svartelistet.

1.5 Andre samfunnsinteresser som kan påvirkes av verneforslaget

Reiseliv

Nasjonalparken har landskap og natur- og kulturmiljøer med opplevelseskvaliteter av svært stor verdi. I dag foregår det meste av reiselivsaktiviteten i randsonen til nasjonalparken. Bruken er knyttet til friluftsliv, enten det er turister som kommer på egen hånd eller de er organisert gjennom ulike reiselivsaktører. Sommeren er viktigst for reiselivsnæringen, men vinterturismen har vært sterkt økende de siste årene. Ski- og toppturer og såkalt "nordlysturisme" har hatt sterk vekst som reiselivsprodukter, og tilbys både fra lokale- og utenlandske turoperatører.

For utfyllende informasjon om reiseliv, se rapporten "*Lofotodden nasjonalpark – kartlegging av aktivitet og konsekvenser for reiseliv og fritidsboliger*" (rapport 18-2013), som er utarbeidet av Aurland naturverkstad.

Energiforsyning

Det er ingen energiforsyningsanlegg innenfor den foreslåtte Lofotodden nasjonalpark, men nasjonalparken grenser til større vannkraftutbygginger i begge kommunene. I Moskenes kommune er Krokvatn og Tennesvatn regulert og i Flakstad kommune er Solbjørnvatnet regulert. Lofotkraft har i tillegg planer om å overføre vann fra Kringeldalsvatn og Litlforsvatnet opp til Krokvatn.

Fiskeri

Moskenes og Flakstad er fiskerikommuner, der kystfiske er en svært viktig næring. Under Lofotfisket på våren kommer også mange tilreisende fiskere. Havområdene er i ubetydelig grad inkludert i nasjonalparken, og fiskeriaktivitet innenfor nasjonalparkgrensen er begrenset. Vernet vil heller ikke sette begrensninger i fiskeriaktivitet, ettersom sjøområdene som inngår i vernet i all hovedsak er eksponerte gruntvannsområder. Nødhavnen på Hell er utenfor nasjonalparkgrensen og skal fortsatt ivaretas av Kystverket.

Friluftsliv, jakt og fiske

Området er mye benyttet til friluftsliv, med mange etablerte turstier, og det har stor verdi for både lokalbefolkning og tilreisende. Det blir jaktet rype og hare i området. Særlige populære turmål er Ågdalen, Refsvika, Bunessanden, Horseidet, Kvalvika og områdene rundt Fredvang. Lofoten Turlag har et naust i Stokkvika i Flakstad kommune, og to hytter rett utenfor nasjonalparken; Munkebu og Selfjordhytta. Det er også flere små gammer i nasjonalparken som står åpne.

Fritidsboliger

Det er registrert 6 hus/hytter og 9 mindre bygninger (gapahuk/steinbu/gjeterhytte) innenfor nasjonalparken. De fleste av bygningene er i privat eie. Dette er både bygninger som har stått igjen etter fraflyttingen i første halvdel av 1900-tallet, og bygninger som er satt opp i nyere tid.

2 SAMFUNNSNYTTE OG KONSEKVENSER AV VERNEFORSLAGET

2.1 Samfunnsnytten av verneforslaget

Ivaretagelse av naturmangfoldet og bærekraftig forvaltning er av stor betydning for friluftsliv som er viktig i et folkehelseperspektiv, rekreasjon og utvikling av bærekraftig, naturbasert reiseliv. En nasjonalpark vil kunne bidra til økt verdiskaping lokalt og regionalt, knyttet til naturbasert turisme i form av kjøp av varer og tjenester, overnatting, guiding m.m. Den nye merkevarestrategien for Norges nasjonalparker vil også bidra til dette. Naturmangfold har også en egenverdi som Norge både er nasjonalt og internasjonalt forpliktet til å ta vare på. Gjennomføring av verneforslaget vil derfor ha positiv samfunnsmessig betydning, og bidra til å oppfylle Stortingets vedtak i stortingsmeldingen Natur for livet (Meld. St. 14 (2015-2016)).

2.2 Samfunnsmessige konsekvenser av verneforslaget

Vern av områder etter naturmangfoldloven er å anse som varige tiltak som på ulike måter vil påvirke ulike samfunnsområder. Ettersom området som her vernes er under 250 km² i utstrekning, faller det ikke inn under kravene til utarbeidelse av konsekvensutredning etter plan- og bygningsloven og tilhørende forskrift. Kartlegginger ble likevel gjennomført i 2013 for å øke kunnskapen om bruks- og verneverdiene i området. Dette gjelder kartlegginger av sjøfugl, naturtyper, landbruk, hytter, reiseliv og kulturminner. Reiselivsaktivitetene er i all hovedsak friluftslivspreget, og delutredningen om reiseliv konkluderer med at det er store muligheter for miljøbasert næringsutvikling i tilknytning til nasjonalparken, selv om mulighetene for tilrettelegging innenfor verneområdet er begrenset. Dette fører til at de samlede konsekvensene ved etablering av nasjonalparken for reiselivet vil være liten, men positiv. Det samme vil verdien være for jakt og fiske i ferskvann.

Utredningene viser at virkningen et nasjonalparkvern vil ha på eventuell hyttebygging, er ubetydelig til middels negativ. Dette fordi områdene allerede i dag har et sterkt vern mot nybygg ettersom de ligger i LNF-områder med byggeforbud. I slike områder vil det likevel i dag i større grad kunne åpnes for dispensasjoner, enn hva forholdet vil bli med en nasjonalpark.

Det er per i dag ingen kjente planer for mineralutvinning i området. Vern av det foreslåtte området utelukker ikke muligheten for eventuell utnyttelse av funn av betydelige mineralressurser, se pkt. 7.2 side 16. Vernegrensen er ellers justert slik at planlagt vassdragsutbygging kan skje som planlagt. Vernet vil således ikke begrense planlagte muligheter for slik utvikling.

I tillegg til utredningene, er det på bakgrunn av høringen gjort en konkret avveining og vurdering av nasjonale vernehensyn opp mot de ulike brukerinteressene, se kap. 6 og 7.

Nasjonalparken kan ikke regulere aktivitet utenfor de gitte grensene, og vil således ikke begrense eksisterende eller fremtidige økonomiske aktiviteter utenfor vernegrensen.

3 SAKSBEHANDLING

3.1 Bakgrunn

Bakgrunnen for oppstart av verneplan for Lofotodden nasjonalpark, var et initiativ fra Moskenes kommune i forbindelse med verdensarv arbeidet for Lofoten. Saken er behandlet politisk av kommunen i flere omganger, første gang i 2007. Etter å ha gjennomført et lokalt forprosjekt vedtok Moskenes kommune i april 2012 at det skulle utredes nasjonalpark for området. I juni 2012 fikk Fylkesmannen i Nordland i oppdrag fra Miljødirektoratet å starte utredningsarbeidet for en nasjonalpark. Ettersom en naturlig avgrensning av nasjonalparken også omfattet areal i Flakstad kommune, ble de også forespurt om å delta. Flakstad kommune behandlet saken politisk i februar 2013, og vedtok å delta i prosessen.

3.2 Forholdet til utredningsinstruksen, forvaltningsloven og saksbehandlingsreglene i naturmangfoldloven

Verneforslaget er utarbeidet i henhold til Utredningsinstruksen. I kapittel 1 begrunnes verneforslaget, hvilke tiltak for er aktuelle for å nå nasjonale og internasjonale mål om å ta vare på et utvalg av norsk natur, hva som eventuelt skjer med verneverdiene hvis vernet ikke gjennomføres og hvilke virkemidler som eventuelt kan være relevante. I kapittel 2 vurderes samfunnsnyttene og konsekvensene av verneforslaget, hvem som berøres, og hvilke tiltak som anbefales og hvorfor. I kapittel 7 omtales og vurderes de konkrete merknadene til verneforslaget fra berørte parter, myndigheter og interessegrupper. De økonomiske og administrative konsekvensene omtales i kapittel 8.

Gjennomføringen i henhold til rundskriv T-2/15 om saksbehandlingsregler ved områdevern etter naturmangfoldloven, forvaltningsloven og utredningsinstruksen har medført inkluderende prosesser som sikrer en vellykket gjennomføring, jf. kapittel 3.3. For at verneverdiene skal bli ivaretatt på en vellykket og god måte etter vernevedtaket er fattet, forutsettes lokal forvaltning der berørte parter involveres på en hensiktsmessig måte, og gjennom bred deltakelse ved utarbeidelse av forvaltnings- og skjøtselsplaner, jf. kapittel 7.6. Verneforslaget reiser ikke prinsipielle spørsmål av en slik karakter som utredningsinstruksen legger til grunn.

Gjennom verneplanprosessen er det foretatt en avveining mellom verneinteresser og andre bruker- og samfunnsinteresser. Verneforslaget er også i størst mulig grad tilpasset de ulike brukerinteressene i området. Kravene i naturmangfoldloven § 14 er således oppfylt.

3.3 Saksgang

Det vises til Fylkesmannens tilråding for en mer detaljert beskrivelse av saksgangen.

Verneplanprosessen er ledet av en styringsgruppe med to politisk valgte representanter fra hver kommune, i tillegg til kulturvern sjefen i Nordland fylke og fylkesmiljøvern sjefen hos Fylkesmannen.

Før planarbeidet startet ble Sametinget forespurt om de ønsket konsultasjon, jf. avtale mellom Sametinget og Klima- og miljødepartementet av 31. januar 2007. Sametinget ga tilbakemelding på at de ikke så behov for videre konsultasjon om verneplan for Lofotodden nasjonalpark.

Oppstartmeldingen ble sendt til 629 adressater og kunngjort 4. april 2013. Frist for uttalelser var 5. juni 2013. I forbindelse med oppstartmeldingen ble det også avholdt folkemøte. Det kom inn 29 skriftlige innspill til denne meldingen. I februar 2014 ble det ansatt en lokal prosjektleder, som blant annet har hatt møter med lokale brukerinteresser. Det er også opprettet en referansegruppe der grunneiere og andre berørte interesser har fått tilbud om å delta.

Verneforslaget ble sendt til faglig gjennomgang i Miljødirektoratet i mai 2014. Forslag til verneplan og skisse til forvaltningsplan ble sendt på høring 11. september 2014. I forbindelse med høring av verneplanen ble det holdt to åpne folkemøter. I tillegg ble det arrangert en rekke grunneiermøter der alle grunneiere ble invitert til å komme med innspill.

Med bakgrunn i de innkomne innspillene ble det gjort flere endringer i avgrensning av verneområdet og i verneforskriften. Etter et innbyggerinitiativ vedtok Moskenes kommune å

gjennomføre rådgivende folkeavstemning om "ja" eller "nei" til nasjonalpark. Spørsmål om etablering av nasjonalpark ble deretter behandlet av kommunestyrene i Flakstad og Moskenes kommuner. Fylkesmannens endelige tilrådning av verneplanen ble oversendt Miljødirektoratet 30. oktober 2015.

Miljødirektoratet har hatt tett dialog med Fylkesmannen i verneprosessen. Miljødirektoratet orienterte også Flakstad og Moskenes kommuner 14. mars 2017, om hovedpunktene i sin kommende tilrådning til Klima- og miljødepartementet.

3.4 Gjeldende arealplaner og offentlige reguleringer

Moskenes kommune

I kommuneplanens arealdel er den foreslåtte nasjonalparken avsatt til landbruks-, natur- og friluftsområder (LNF-områder). I bestemmelsene til kommuneplanen er byggeforbud på yttersiden (fra Hell og nordover) nevnt spesielt. I kommuneplanen heter det: «*Yttersida skal med sine naturverdier vurderes med aktsomhet og vil i planperioden utredes som nasjonalpark.*»

Flakstad kommune

I kommuneplanens arealdel er den foreslåtte nasjonalparken avsatt som LNF-område, med byggeforbud for fritidsboliger. Det kan åpnes for næringstilknyttede bygg som gjeterhytter og lignende. I Vestervika, Stokkvika og på Mulstøa er det båndlagte områder etter lov om kulturminner og «hensynssone bevaring kulturmiljø».

Verneplan for vassdrag

Åvassdraget og Sørvågvassdraget er vernet mot større kraftutbygging gjennom Verneplan IV for vassdrag fra 1993.

Statlig sikret friluftsområde

Området rundt Solbjørnvatnet i Flakstad er et statlig sikret friluftsområde, og en liten del av dette området ligger innenfor nasjonalparken.

Eksisterende vern

Lofotodden naturreservat grenser til nasjonalparken i sørvest. Ved oppstart av verneplanarbeidet ble naturreservatet opprinnelig inkludert i utredningsområdet, men ble senere tatt ut igjen før saken ble sendt på høring. Bakgrunnen for dette er at bestemmelsene for naturreservatet er strengere enn det de vil være for en eventuell nasjonalpark. I Lofotodden naturreservat er det blant annet ferdselsforbud i hekketiden for fugl, og det var ikke ønskelig å lempe på disse bestemmelsene innenfor naturreservatet, ut fra en faglig vurdering av kunnskapen som foreligger om forstyrrelser på disse artene.

4 VIKTIGE ENDRINGER I VERNEPLANPROSESSEN

Etter avveining av områdets verneverdier og andre samfunnsinteresser, er det i løpet av verneplanprosessen gjort enkelte endringer i verneforskrift og avgrensning av verneområdet. Med de justeringer og tilpasninger som er foretatt, vurderes det at verneforslaget ikke har vesentlige negative effekter for andre samfunnsinteresser.

4.1 Avgrensning

Det ble gjort enkelte justeringer av grensene etter innspill til oppstartmeldingen. Drikkevannskilden ved Fredvang ble tatt ut av nasjonalparken, i tillegg ble fritidsboligområdet ved Ågvatnet tatt ut. På bakgrunn av spesifikke naturverdier, ble flere områder innlemmet i nasjonalparken. Etter høring tok styringsgruppen ut flere områder fra forslaget til nasjonalpark, som i hovedsak er tilknyttet områder som er fraflyttet, men som nå brukes som fritidsboliger. I tillegg ble området ved Litlforsvatnet, Kringedalsvatnet og Litlforsen tatt ut av verneforslaget, med bakgrunn i fremtidig kraftproduksjon. Enkelte myrområder ved Fredvang, der det var aktuelt å drive demonstrasjon av torving, ble også tatt ut av verneforslaget.

Forsvaret

Forsvaret har et skyte- og øvingsfelt i Stokkvika i Moskenes kommune. Området eies av Forsvarsbygg, og er fortsatt i bruk.

Klima- og miljødepartementet viser til at Forsvaret fortsatt bruker området til skytefelt, og en slik bruk av området er ikke forenlig med vern som nasjonalpark. Grensene for nasjonalparken er derfor trukket utenfor dette området, slik det fremgår av vedlagte vernekart. For øvrig påvirkes ikke området som er avsatt til nasjonalpark av området som Forsvaret bruker. Området har vært skytefelt i lang tid og har vært lite konfliktfyllt for de omkringliggende områdene.

4.2 Verneforskriften

Som følge av høringen er det gjort endringer i forslaget til verneforskrift når det gjelder hvilke tiltak og aktiviteter forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til. Det er også gjort justeringer slik at forskriftene er tilpasset gjeldende forskriftsmal, men dette medfører ikke endringer i restriksjonsnivå. Det vises for øvrig til merknader til forskriftene i kapittel 7.5.

Følgende endringer ble gjort som en følge av høringen og møte i styringsgruppen:

Ny bestemmelse i § 3 Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til: h) oppføring av mindre anlegg/tiltak i forbindelse med utøvelse av fiskeri, i samsvar med retningslinjer i forvaltningsplanen, jf. § 12.

Ny bestemmelse i § 3: Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til: d) Mindre tiltak knyttet til eksisterende fritidsboliger samsvar med retningslinjer i forvaltningsplan, jf. § 12.

Ny bestemmelse i § 3: Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til: n) Utlegging av flytebrygger i samsvar med retningslinjer i forvaltningsplanen, jf. § 12.

Ny bestemmelse i § 4: Bestemmelsene i første ledd er ikke til hinder for: e) Restaurering og bruk av gammel innmark og hager i tråd med historisk bruk, i samsvar med retningslinjer i forvaltningsplan, jf. § 12.

Ny bestemmelse i § 9: Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til: g) Oppkjøring av skiløyper i

samsvar med retningslinjer i forvaltningsplanen, jf. § 12.

5 FORVALTNING AV VERNEOMRÅDET

Fylkesmannen anbefaler at et eget nasjonalparkstyre skal ha et samlet, kommuneovergripende forvaltningsansvar for hele Lofotodden nasjonalpark. Det er stor mangel på statlig oppsyn i kystområdene i Nordland. Dette gjelder spesielt Lofoten og Vesterålen der det ikke er en egen oppsynsstilling. Fylkesmannen anbefaler at det opprettes en SNO-stilling som gis ansvar for oppsyn i Lofotodden nasjonalpark i tillegg til de øvrige verneområdene i Lofoten. SNO-stillingen bør samlokaliseres med nasjonalparkforvalter for Lofotodden nasjonalpark.

Miljødirektoratet anbefaler at det etableres et eget nasjonalparkstyre for Lofotodden nasjonalpark med representasjon fra berørte kommuner og fylkeskommunen. Det bør etableres en fulltidsstilling som nasjonalparkforvalter som fungerer som sekretær for styret. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av behovet for naturoppsyn i Lofoten og Vesterålen.

Klima- og miljødepartementet anbefaler å delegere forvaltningsmyndigheten for den foreslåtte nasjonalparken til et eget nasjonalparkstyre. Dette er et statlig styre som oppnevnes av Miljødirektoratet på bakgrunn av representanter foreslått fra kommunen, fylkeskommunen og eventuelt Sametinget. Inntil et slikt styre er på plass og konstituert, skal Fylkesmannen i Nordland være forvaltningsmyndighet. Nasjonalparkstyrets sekretariatsfunksjon legges til en nasjonalparkforvalter. Denne funksjonen ivaretas av Fylkesmannen inntil en slik forvalter er ansatt.

Departementet viser til at det foreligger en skisse til forvaltningsplan. Ferdigstilling av forvaltningsplanen blir en svært viktig oppgave for det kommende nasjonalparkstyret. Forvaltningsplanen skal endelig godkjennes av Miljødirektoratet. Departementet understreker at forvaltningsplanen er avgjørende for hvordan området vil bli forvaltet innenfor rammen av naturmangfoldloven og verneforskriften. Det forutsettes at alle berørte parter medvirker i utarbeidelsen av forvaltningsplan.

Departementet viser til at ressurser til forvaltning av- og oppsyn i verneområdet, skal skje innenfor gjeldende budsjettrammer. Den årlige budsjettmessige oppfølgingen av utarbeidelse av forvaltningsplan og etablering av oppsyn og skjøtsel, vil være avhengig av den økonomiske utviklingen og budsjettsituasjonen.

6 HØRING AV VERNEFORSLAGET

I tillegg til berørte grunneiere, rettighetshavere, kommuner og fylkeskommunen, har følgende hatt planen til uttalelse:

Myndigheter og etater

Avinor AS, Bodø hovedflystasjon, Direktoratet for mineralforvaltning, Fiskeridirektoratet, Forsvarsbygg, HV-16 Hålogaland, Kommunal- og regionaldepartementet, Kystverket, Landbruksdirektoratet, Landsdelkommando Nord-Norge, Lofoten og Vesterålen jordskifterett,

Lofoten tingrett, Lofotrådet, Luftfartstilsynet, Mattilsynet, Navnekonsepttjenesten for samiske stedsnavn, NVE hovedkontor, NVE Region Nord, Oljedirektoratet, Riksantikvaren, Sametinget, Sjøfartsdirektoratet, Sjøforsvaret – marinejegerkommandoen, Statens kartverk, Statens Vegvesen Region Nord, Vegdirektoratet, Statkraft SF, Statnett SF, Statskog SF, Stedsnavntjenesten for norske navn i Nord-Norge.

Foreninger og næringsorganisasjoner

Allskog, Bodø klatreklubb, Den norske turistforening, Det kongelige selskap for Norges Vel, Fiskeri- og havbruksnæringens landsforening, Fiskerkvinnelaget, Flakstad fiskarlag, Flakstad idrettslag, Flakstad jeger- og fiskerforening, Fortidsminneforeningen, Fortidsminneforeningen i Nordland, Forum for natur- og friluftsliv i Nordland, Fredvang idrettslag, Fredvang og Krystad bygdslag, Fredvang sanitetsforening, Friluftslivets fellesorganisasjon, Friluftsrådene landsforbund, Funksjonshemmedes fellesorganisasjon, Funksjonshemmedes fellesorganisasjon Nordland, Greenpeace Norge, KFUM/KFUK speidere Moskenes, Kommunenes sentralforbund, Kommunes sentralforbund Nordland, Kongelig norsk båtforbund, Lofoten bonde- og småbrukarlag, Lofoten flyklubb, Lofoten friluftsråd, Lofoten og Vesterålen pargl. klubb, Lofoten tindeklubb, Lofoten Turlag, Miljøstiftelsen Bellona, Moskenes fiskarlag, Moskenes jeger- og fiskerforening, Moskenes og Flakstad historielag, Moskenes reiselivsforum, Moskenes Røde Kors, Natur og ungdom, Naturvernforbundet i Nordland, NHO Nordland, NHO reiseliv, Nordland bonde- og småbrukarlag, Nordland bondelag, Nordland Fylkes Fiskarlag, Nordland jeger- og fiskerforening, Nordland natur og ungdom, Nordland Røde Kors, Nordland Sau og Geit, Nordland Utmarkslag, Nordnorsk Botanisk forening, Nordnorsk Historielag, Nordnorsk Reiseliv AS, Norges bondelag, Norges dykkerforbund, Norges fiskarlag, Norges handikapforbund, Norges idrettsforbund, Norges jeger- og fiskerforbund, Norges Klatreforbund, Norges Kulturvernforbund, Norges kystfiskarlag, Norges luftsportsforbund, Norges miljøvernforbund, Norges naturvernforbund, Norges orienteringsforbund, Norges seilforbund, Norges skogeierforbund, Norges sopp- og nyttevekstforbund, Norges Surfforbund, Norsk bergindustri, Norsk biologiforening, Norsk bonde- og småbrukerlag, Norsk botanisk forening, Norsk forbund for utviklingshemmede, Norsk forbund for utviklingshemmede Nordland, Norsk grotteforbund, Norsk industri, Norsk organisasjon for terrengsykling, Norsk ornitologisk forening, Norsk ornitologisk forening avd. Nordland, Norsk ornitologisk forening Lofoten lokallag, Norsk reindriftsamers Landsforbund, Norsk sau og geit, Norsk Tindeklubb, Norsk zoologisk forening, Norske samers Riksforbund, Næringslivets hovedorganisasjon, Reine båtforening, Reine idrettslag, Reine og omegn pensjonistforening, Reine Velforening, SABIMA, Samarbeidsrådet for naturvernsaker, Samenes landsforbund, Sørvågen og omegn idrettslag, Sørvågen sanitetsforening, Tromsø klatreklubb, Turistforeningene i Nordland, UL Lysbøen, UL Samstrev, Vellenes fellesorganisasjon, Vestbygda beitelag, Vest-Lofoten Klatreklubb, Vindstad grendelag, WWF Norge.

Bedrifter

Lofotkraft, Destinasjon Lofoten AS, Moskenes turistkontor, Reine Adventure, Lofoten Aktiv AS, Unstad Camping, XX Lofoten, Northern Alpine Guides, Flakstad Utvikling AS, Nusfjord AS, RiB Lofoten DA, Lofoten Charterbåt AS, Aqua Lofoten Coast Adventure AS, Knut Pedersen, Ramberg Gjestegård AS, Eliassen Rorbuer, Reine Rorbuer, Å Rorbuer, Å-Hamna Rorbuer, Sakrisøy Rorbuer, Vest Lofoten Feriehus, Fredvang Strand og Skjærgårdscamping, Tind Rorbuer,

Lydersen Rorbuer og Sjøhus, Lofoten gjestebrygger, Friisgården, Moskenes shipping, Moskenes camping, Restaurant Maren Anna, Nybøen sjøhus, Bryggodden Sjøhus, Hellvåg Rorbuer, M/K Simar, Lofoten Outdoor AS, Moskenesradioen, Lofoten Tørrfiskmuseum, Norsk Fiskeværmuseum, Norsk Kvalfangermuseum AS, Museum Nord, Norsk Landbruksrådgivning Lofoten, Reine Natur - og Kultursenter, Lofoten folkehøgskole.

Vitenskapelige institusjoner

Bioforsk, Havforskningsinstituttet, Høgskolen i Nesna, Naturhistorisk museum og botanisk hage, Norges fiskerihøgskole, Norges geologiske undersøkelser, Norsk institutt for kulturminneforskning, Norsk institutt for naturforskning, Norsk institutt for skog og landskap, NTNU, Vitenskapsmuseet (NTNU), Tromsø museum, Universitet for miljø- og biovitenskap, Universitetet i Bergen, Universitetet i Nordland, Universitetet i Oslo, Universitetet i Tromsø.

Moskenes kommune og Flakstad kommune har behandlet verneplanen politisk og ønsker at Lofotodden nasjonalpark skal opprettes.

Nordland fylkesting anbefalte ikke opprettelsen av en nasjonalpark på Lofotodden under høringen, men fattet 20. februar 2017 nytt vedtak der de anbefaler opprettelse av Lofotodden nasjonalpark.

7 MERKNADER TIL VERNEFORSLAGET

7.1 Generelle merknader

Moskenes og Flakstad kommuner anbefaler at Lofotodden nasjonalpark skal etableres og slutter seg til styringsgruppens tilrådning. Kommunene mener det er funnet gode løsninger for nasjonalparken der ulike hensyn er balansert. De mener verneforslaget ivaretar grunneiere, tradisjonelt næringsliv og andre lokale interesser på en god måte, og i sum kan de positive effektene av en nasjonalpark vurderes som større enn de negative effektene.

NOF Lofoten lokallag, Lofoten Birding, NHO Reiseliv Nord-Norge, Museum Nord, Natur og Ungdom, samt flere enkeltpersoner og grunneiere er generelt positive til vern. Mange mener nasjonalparken er nødvendig for å ivareta et verdifullt og sårbart natur- og kulturområde for fremtiden, vern mot tekniske inngrep fremheves spesielt som viktig. Mange mener også det er ønskelig med nasjonalpark fordi det vil gi bedre muligheter for tilrettelegging og kanalisering av ferdsel. Det vises til at antall besøkende er høyt og at deler av området har betydelige slitasjeskader.

Moskenes Høyre samt flere grunneiere og enkeltpersoner er generelt kritiske til vern og mener at vern kan gjennomføres på en bedre måte ved bruk av plan- og bygningsloven og ved automatisk fredning av kulturminner.

Nordland fylkesting ba etter høring om at andre tiltak enn vern av området ble vurdert. Fylkestinget endret sitt vedtak etter en ny vurdering og anbefaler i nytt vedtak at Lofotodden nasjonalpark opprettes. Fylkestinget ønsker at de områdene som ikke er inkludert i nasjonalparken ivaretas i kommuneplanens arealdel, og viser videre til at det må opprettes en

egen oppsynsstilling for områdene i Lofoten og Vesterålen. Fylkestinget understreker også at det må legges til rette for lokal verdiskaping i og i tilknytning til nasjonalparken.

Flere grunneiere er bekymret for at etablering av nasjonalpark vil føre til mer ferdsel og slitasje og mener naturen tas bedre vare på uten nasjonalpark. De mener imidlertid at nasjonalparken ikke vil være til hinder for deres bruk av området.

Moskenes Høyre og flere grunneiere mener grunneierne må få beholde sine rettigheter. Som eksempel nevnes beiterett og rett til vannfall. De mener også vern som nasjonalpark kan stoppe videreutvikling eller nytenkning innen næringslivet.

Museum Nord ser det som vesentlig å verne og bruke Moskenesøyas verdifulle natur- og kulturarv på best mulig måte for både lokalbefolkning og turister.

Landbruksdirektoratet understreker viktigheten av et godt samarbeid med grunneiere i området, og at det legges opp til en praktisk tilnærming og tilrettelegging av landbruksdrift som fremmer verneverdiene i området.

NHO Reiseliv Nord-Norge påpeker at naturbaserte opplevelser er grunnfjellet i nordnorsk reiseliv og etablering av nasjonalpark kan bety nye besøkende.

Fylkesmannen påpeker at etablering av nasjonalpark vil gi mulighet til å styre ferdselen ved hjelp av informasjon, tilrettelegging og kanalisering, og at den kommende forvaltningsplanen for nasjonalparken vil legge rammer for dette. Fylkesmannen merker seg for øvrig at det er delte meninger blant grunneiere og lokalbefolkning om opprettelse av Lofotodden nasjonalpark. Det vises til at ved vern vil grunneierne fortsatt beholde eiendomsretten sin. Rettigheter som for eksempel jakt, fiske og beiterett vil ikke bli berørt av en nasjonalpark. Et vern vil imidlertid føre til begrensninger på muligheten for å gjennomføre tekniske inngrep på eiendommen, som for eksempel oppføring av nye hytter.

Fylkesmannen har lagt vekt på å unngå begrensninger for landbruket innenfor nasjonalparken. Beiting er viktig for å opprettholde miljøverdier i deler av området, og dette legger verneforskriften ingen begrensninger på.

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens vurdering. Med lansering av den nye merkevarestrategien for Norges nasjonalparker forventes økt besøk, og økt verdiskaping. Merkevarestrategien legger opp til et utstrakt samspill mellom aktørene i områdene, og gjennom utarbeidelse av besøksstrategi for nasjonalparken vil man legge rammene for hvor og hvordan man ønsker å ta imot de besøkende, samtidig som man formaliserer dialogen med aktørene med interesser i og i randsonen av Lofotodden nasjonalpark. Miljødirektoratet tar for øvrig synspunktene fra høringspartene til orientering og mener at Fylkesmannen i Nordland har gjennomført en grundig og involverende prosess, der berørte parter på en god måte har fått anledning til å fremme sine synspunkter.

Miljødirektoratet vil understreke at et nasjonalparkvern ikke legger begrensninger på jakt, fiske og friluftsliv i nasjonalparken. Det vil heller ikke påvirke beiteretten. Videre vil Miljødirektoratet påpeke at en nasjonalpark ikke er til hinder for verdiskaping for lokalt reiseliv, og at man i en nasjonalpark kan tilrettelegge for økt verdiskaping innenfor rammen av verneforskriften og naturmangfoldloven.

Klima- og miljødepartementet slutter seg til Miljødirektoratet. Departementet vil påpeke at grunneiernes eiendomsrett fortsatt er i behold, selv om retten til å oppføre nye bygninger og andre tekniske inngrep vil være begrenset. Plan- og bygningsloven vil ikke gi en like god beskyttelse av området, ettersom vern etter naturmangfoldloven gir en sterkere beskyttelse av naturverdiene. Plan- og bygningsloven vil i større grad kunne åpne opp for tillatelser til bygninger og andre tekniske inngrep som hver for seg kan være små, men som samlet sett og over tid, kan forringe naturverdiene. Det vises også til kapittel 1.1 om begrunnelse for verneforslaget.

7.2 Saksgang og prosess

Moskenes Høyre setter pris på arbeidet som er gjort i forbindelse med utredning av nasjonalpark.

En grunneier mener planen gir en god oversikt over mangfoldet i området både når det gjelder naturforhold og kulturminner, og er et godt grunnlag for å gjøre vedtak om vern av det unike området som finnes på Moskenesøya.

Flere grunneiere er kritiske til prosessen rundt etablering av nasjonalpark, som mange mener har gått for fort.

Nordland Fylkes Fiskarlag påpeker at vern av Lofotodden nasjonalpark vil kunne begrense næringsutviklingen i et stort område. De ber derfor om at konsekvensene av vernet blir tilstrekkelig utredet før beslutning blir tatt.

Direktoratet for mineralforvaltning påpeker at mineralressurser ikke er vurdert i verneplanen og viser til at dette er en viktig naturressurs på linje med jord, skog og vann.

NHO Reiseliv Nord-Norge mener reiselivet i Lofoten må sees på som en helhet og ber om at saken utsettes i påvente av at Lofotens verdensarvstatus er avklart.

Fylkesmannen viser til kapittel 3 hvor den grundige saksbehandlingen er beskrevet. Fylkesmannen understreker at det ble vektlagt at det skulle være en åpen prosess som belyser alle sider av saken, og alle innspill i prosessen er vurdert.

Fylkesmannen viser til at verneplan for Lofotodden nasjonalpark ikke er underlagt bestemmelsene i forskrift om konsekvensutredning etter plan- og bygningsloven. Etter ønske fra kommunene, og ut fra innspill til oppstartmeldingen, ble det gjennomført kartlegging av konsekvenser for enkelte bruker- og næringsinteresser. Det er kartlagt konsekvenser for landbruksnærings, reiseliv, fritidsbebyggelse, friluftsliv, jakt og fiske. Det er også gjennomført kartlegging av naturtyper, sjøfugl og kulturminner (inkludert sårbarhetsanalyse). Utredning av konsekvenser for mineralressurser ble ikke vurdert som aktuelt i denne forbindelse. For tema der

det ikke er gjennomført egne kartlegginger, er konsekvensene belyst gjennom prosessen via innspill til oppstartmelding og høringsutkast, på møter med grunneiere og næringsaktører samt på folkemøter og møter i referansegruppen. Alle innspill til utredninger som kom som følge av oppstartmeldingen, er fulgt opp.

Fylkesmannen mener det ikke er aktuelt å utsette spørsmålet om etablering av nasjonalpark i påvente av at Lofotens verdensarvstatus er avklart. Klima- og miljødepartementet har i brev av 18. desember 2014 informert Lofotrådet om at de vil avvente gjenopptakelse av nominasjonsprosessen til kommunestyrene i Moskenes og Flakstad har behandlet spørsmål om etablering av nasjonalpark. Bakgrunnen for dette er at den lokale behandlingen av nasjonalparkforslaget for Lofotodden er en relevant del av grunnlaget for departementets videre vurdering av verdensarvstatus for Lofoten. Spørsmål om nasjonalpark og verdensarv er to adskilte saker, men etablering av Lofotodden nasjonalpark vil kunne bidra til å styrke en eventuell søknad om verdensarvstatus.

Miljødirektoratet konstaterer at verneplanprosessen har vært i henhold til de regler som gjelder etter naturmangfoldloven og støtter Fylkesmannens vurderinger. Direktoratet påpeker at vernet som er foreslått for Lofotodden nasjonalpark ikke vil påvirke fisket, og at arealvernet ikke gjelder under havoverflaten.

Klima- og miljødepartementet slutter seg Miljødirektoratet. Departementet viser til at verneplanen har vært sendt på høring til berørte grunneiere, organisasjoner, offentlige etater mv. Høringsinstansene bidrar til å opplyse saken og hvilke konsekvenser vernet har for ulike interesser. Når det gjelder mineralressurser, viser departementet til at verneplanen har vært forelagt direktoratet for mineralforvaltning. Direktoratet viser til at Norges Geologiske undersøkelser i sin database bare har en forekomst som er registrert innenfor verneområdet. Direktoratet omtaler ikke andre mineralforekomster, og departementet legger derfor til grunn at dette ikke er kjent, ettersom det ikke omtales nærmere. Det er derfor usikkert hvilke mineralske ressurser som eventuelt finnes i området som nå forslås vernet.

Regjeringen er opptatt av å legge til rette for fremtidig vekst i mineralnæringen. Området som foreslås vernet, kan inneholde mineralforekomster som kan gi grunnlag for fremtidig verdiskaping og næringsutvikling. Vern av området utelukker ikke muligheten for eventuell utnyttelse av funn av betydelige mineralressurser dersom slik virksomhet kan skje på en miljømessig forsvarlig måte. Dersom ny kunnskap i fremtiden viser at det finnes viktige forekomster av mineralske ressurser i verneområdet, må eventuell virksomhet på grunnlag av disse forekomstene vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle ut fra den generelle dispensasjonsbestemmelsen i naturmangfoldloven § 48. Denne lyder:

”Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot verne-vedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.” Når tiltaket behandles etter denne generelle dispensasjonsbestemmelsen, vil hensynet til vesentlige samfunnsinteresser bli vurdert og avveid opp mot verneinteressene.

Departementet viser ellers til pkt 7.4.5 hvor adgangen til lavtflyving for geofysisk kartlegging av området er beskrevet.

I de spesielle tilfeller hvor det er behov for å sette inn tiltak etter lov av 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) vil dette kunne dispenseres for, etter de generelle dispensasjonsbestemmelsene i verneforskriften. En eventuell dispensasjon skal iverksettes uten opphold i henhold til de tiltak loven krever.

7.3 Avgrensning

Flere av grunneierne ønsker at Helle og Refsvika blir tatt ut av en eventuell nasjonalpark.

En enkeltperson mener at hele området ved Mulstøa bør tas ut av nasjonalparken.

Grunneier og idrettslaget ønsker at deler av Støvla, Mengeldalsvatnet og et område rundt Trolldalsvatnet skal tas ut av nasjonalparken.

Forsvarsbygg mener Stokkvika primært må utelates fra nasjonalparken. Alternativt mener de at det kan gis unntaksbestemmelser for Stokkvika som tillater militær øvingsaktivitet.

Lofotkraft ønsker at Litlforsvatnet og Kringeldalsvatnet skal tas ut av nasjonalparken grunnet fremtidig kraftproduksjon. I tillegg ønskes det en buffersone på 100 m rundt Litlforsvatnet, Kringeldalsvatnet, Trolldalsvatnet og Krokvatnet.

NOF Lofoten mener at det bør opprettes landskapsvernområder eller andre former for buffersoner enkelte steder rundt selve parken. Yttersand, Krystad og Korshavn i Flakstad er eksempel på slike plasser, med hekkende rødlistearter som makrellterne/rødnebbterne og tyvjo, dessuten småspove, jordugle med mer.

Natur og Ungdom anbefaler å utvide vernesonen til å omfatte havområder, eksempelvis å utvide området til 10 nautiske mil fra land for å unngå petroleumsaktivitet i direkte nærhet til nasjonalparken, noe som kan være svært uheldig for naturmangfoldet både i havet og på land.

Fylkesmannen har kommet grunneiere på Helle delvis i møte, og tar innsiden av Buvågen ut av forslaget til nasjonalpark. Helle er et område med svært stor landskapsverdi, det er imidlertid allerede satt opp tre hytter her og landskapet er påvirket av disse bygningene. Arealet som blir tatt ut ligger skjernet inne i en bukt slik at de inngrep som gjøres her i forbindelse med hytter o.l. ikke vil gi et endret landskapsbilde fra sjøen. Fylkesmannen mener at Refsvika må være en del av nasjonalparken for å sikre et helhetlig landskap Refsvika ligger åpent mot havet på yttersiden av Moskenesøya innenfor et område med svært stor landskapsverdi. Det er ingen bygninger her, og landskapet er lite påvirket. Yttersiden av Moskenesøya vil være kjerneområdet i en eventuell Lofotodden nasjonalpark. I Refsvika er det også kulturminner med svært stor verneverdi og truede naturtyper.

Fylkesmannen ønsker ikke å ta Mulstøa ut av forslag til nasjonalpark. Området har stor verdi for friluftsliv, og det er også registrert en rekke rødlistede arter rundt Mulstøa.

Fylkesmannen ønsker ikke grenseendring ved Stokkvika og mener at det er en viktig del av landskapsbildet i nasjonalparken.

Fylkesmannen anbefaler å ta Tuv og Ånstad ut av forslaget til nasjonalpark. Bakgrunnen for dette er at dette området allerede er påvirket av hyttebygging. Det er delte meninger om Tuv og Ånstad bør være med i en nasjonalpark eller ikke og verdiene på Tuv og Ånstad er i hovedsak knyttet til automatisk fredete kulturminner. Kulturminner skal først og fremst ivaretas gjennom kulturminneloven. Kulturminneloven gjelder uavhengig av om det etableres nasjonalpark.

Fylkesmannen anbefaler ikke å endre grensen rundt Støvla. Dette er et viktig innfallsområde til nasjonalparken, og en veldig tilgjengelig del av området. Landskapet her har også stor verdi, og er viktig for friluftsliv. Behovet for idrettslaget til å kjøre skiløyper kan imøtekommes gjennom en unntaksbestemmelse i verneforskriften.

Fylkesmannen anbefaler at Litlforsvatnet, Kringeldalsvatnet og Litlforsen tas ut av verneforslaget. Ny grense legges på høydekurve 380 moh. rundt Kringeldalsvatnet og på høydekurve 340 moh. rundt Litlforsvatnet. Rundt Krokvatnet legges grensen på høydekurve 370 moh. Fylkesmannen mener det er mer hensiktsmessig å legge grensen langs en høydekurve enn å ha en fast buffersone som foreslått på 100 meter, på grunn av terrenget i området.

Fylkesmannen har ikke vurdert det som aktuelt å utvide grensene for nasjonalparken. Dersom grensene skal utvides etter at høringen er avsluttet vil det kreve ny høring før videre behandling.

Fylkesmannen har etter høringen gjort noen mindre grenseendringer ved Einangen/Kammen. Grensen for eiendommene med gårds- og bruksnummer 12/3, 12/30 og 12/11 i Bunesfjorden og 13/1 og 13/2 ved Kammen er nå endret slik at disse eiendommene i hovedsak ligger utenfor nasjonalparken. Ved Einangen er det spesielt store naturverdier, og her blir grensen flyttet minimalt slik at de største naturverdiene fortsatt vil være innenfor vernegrensen.

Fylkesmannen har også endret grensen ved Fageråa tilbake til slik den var ved oppstart av verneplanprosessen. Fylkesmannen ser behovet for at området rundt Selfjorden kan være tilgjengelig for utvikling dersom kommunen ønsker det. Det er ikke registrert spesielle naturverdier i dette området. Ved Dalvatnet mener Fylkesmannen at grunneiernes ønsker delvis kan imøtekommes. Det er ingen spesielle naturverdier registrert i området og Fylkesmannen mener det er viktig å imøtekomme grunneiernes behov i forhold til drift av vannverket. Grensen flyttes til høydekurve 150 moh.

Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurderinger. Når det gjelder skytefeltet fremholder direktoratet at et skytefelt ikke er forenelig med nasjonalpark, men mener primært at Stokkvika bør bli en del av nasjonalparken. Om skytefeltet fortsatt skal ha status som aktivt, forutsettes det at det holdes utenfor nasjonalparkens grenser.

Klima- og miljødepartementet viser til at Forsvaret ønsker å opprettholde skytefeltet i Stokkvika. Slik bruk av området er ikke forenlig med vern som nasjonalpark etter

naturmangfoldloven. Departementet anbefaler derfor at nasjonalparkgrensen blir trukket utenom skytefeltet, slik grensene for dette er trukket i dag.

Lofotkraft mente det ville være fordelaktig med en buffersone på f.eks. 100 meter rundt Trolldalsvatnet. Departementet viser til at den lokale styringsgruppen ikke ønsket en slik buffersone, og Lofotkrafts innspill om dette er derfor ikke imøtekommet. Vannet er en del av et vernet vassdrag og er et meget spesielt landskap. Vannet er også mulig fremtidig drikkevannskilde for Moskenes kommune. Departementet slutter seg til de øvrige forslagene til grensejusteringer.

7.4 Merknader til verneforskriftene

En grunneier mener forslaget til verneforskrift samsvarer godt med det overordnede målet med verneplanen. Bestemmelsene om inngrep i landskapet, organisert ferdsel, motorferdsel og forurensing fremheves spesielt.

Landbruksdirektoratet synes det er positivt at forskriften legger opp til at landbruksvirksomheten som drives i dag kan fortsette, og videreutvikles med vekt på økt beiting og skjøtsel.

I det følgende kommenteres bestemmelsene det er kommet innspill til.

7.4.1 Vern mot inngrep i landskapet § 3

Nordland Fylkes Fiskarlag og flere grunneiere mener at etablering av landfester for fiskeredskaper samt landfeste for låssetting av makrell og sild må være tillatt uten søknad. Fiskarlaget mener også at landfeste av anlegg i tilknytning til fangstbasert akvakultur må kunne tillates, og de ønsker at det i fremtiden skal kunne settes opp navigasjonsinstrumenter og andre farledstiltak, og at eksisterende sjømerker blir ivaretatt og holdt ved like.

Grunneiere ved Ågvatnet, på Tuv, Ånstad, Hell, Refsvika, Bunes, Horseidet og Mulstøa har kommet med innspill om at de ønsker å ha muligheten til å sette opp fritidsboliger på sin eiendom. Noen grunneiere ønsker også å sette opp naust, anneks og fjøs. En grunneier ønsker å kunne vedlikeholde og rehabilitere eksisterende bygning etter behov, samt ha mulighet til å gjenreise bygget dersom det av naturlige eller menneskeskapte årsaker skulle ødelegges.

Flere grunneiere har kommet med innspill om at det må kunne tilrettelegges for vannforsyning til eksisterende fritidsboliger i nasjonalparken, eksempelvis vannslange fra elv/bekk inn til boligen. Det er også kommet innspill fra grunneiere om bruk av aggregat, solcellepanel og vindmøller for strømforsyning.

Lofoten bonde- og småbrukarlag og Lofotodden og Moskenesstraumen saugjeterlag påpeker at det i forbindelse med beitebruk kan være behov for en del faste installasjoner som gjeterhytte, leskur og gjerder. Lofoten bonde- og småbrukarlag mener det må være mulig å sette opp leskur på gamle fjøstuffer.

Kystverket påpeker at de må ha ubegrenset tilgang til drift, fornying og vedlikehold av sin infrastruktur og eiendom.

Fiskeridirektoratet viser til at områdeavgrensningen for vernet omfatter et relativt lite sjøareal. Det består i hovedsak av sterkt eksponerte gruntområder, og sjøområdet er derfor lite egnet til akvakulturvirkosomhet. Fiskeridirektoratet region Nordland mener forslaget til opprettelse av Lofotodden nasjonalpark ikke vil ha vesentlig negativ effekt for akvakulturinteressene. De er også fornøyde med forslagets ivaretagelse av villfiskinteressene.

Fylkesmannen har hatt møte med Nordland Fylkes Fiskarlag for å avklare behovet fiskerinæringen har for bruk av landfester. For låssetting av makrell eller sild benyttes det tau eller kjetting som festes i steiner eller trær som er tilgjengelige. Dette kan gjøres uten tillatelse fra verneforskriften. Bruk av faste landfester er etter det Fylkesmannen erfarer kun aktuelt i forbindelse med sjølaksefiske. Det drives sjølaksefiske innenfor området, men her er det allerede etablerte fester som vil kunne brukes og vedlikeholdes uten søknad. Ut fra tilbakemeldingen fra fiskarlaget virker det som om behovet for etablering av nye landfester er svært begrenset. Fylkesmannen mener derfor at dette kan være søknadspliktig.

Fylkesmannen viser til at verneforskriften ikke legger begrensninger på vedlikehold av eksisterende bygninger som ikke fører til bruksendring. Etter søknad kan det gis tillatelse til ombygging og mindre utvidelser av eksisterende bygninger, samt gjenoppføring av bygninger som er gått tapt ved brann eller naturskade.

Fylkesmannen viser til at fangstbasert akvakultur per i dag er lite utbredt i området, men ser at dette kan bli mer aktuelt i fremtiden. Dette innebærer hold av villfisk i mærer, ofte i tilknytning til fiskemottak. For å ta høyde for dette og eventuelt andre endringer i fiskerinæringen ikke kan forutsees i dag, legges det til en ny bestemmelse i verneforskriften § 3 h).

Fylkesmannen viser til at verneforskriften ikke legger begrensninger på bruk av solcellepanel eller strømaggregat til egen fritidsbolig. Når det gjelder mindre vindkraftanlegg eller vannforsyning, er dette tiltak der Fylkesmannen mener virkningene for natur- og landskap bør vurderes i hver enkelt sak.

Fylkesmannen viser til at drift og vedlikehold av eksisterende anlegg er tillatt. Oppføring av nye navigasjonsinstallasjoner og andre farledstiltak vil det kunne gis tillatelse til etter søknad.

Fylkesmannen viser til at verneforskriften åpner for oppføring av bygninger, anlegg og innretninger som er nødvendige for landbruksdrift. Fylkesmannen vil understreke at denne adgangen kun begrenser seg til tiltak som er tilknyttet aktiv landbruksdrift. Dersom det er aktuelt med oppføring av leskur i områder der det er gamle fjøstuffer er det i utgangspunktet ikke noe i veien for at disse kan brukes, dersom det ikke strider med kulturminnereguleringen. Dette må vurderes i hver enkelt sak.

Miljødirektoratet har oppfattet at det ikke er behov for ytterligere landfester til fiske innenfor dagens nasjonalpark, men det er ønskelig at man tar høyde for at ny teknologi kan gi muligheter man i dag ikke har. Miljødirektoratet anser at det også i fremtiden vil være et svært begrenset antall søknader om dispensasjon, og at en tillatelse må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle.

Miljødirektoratet understreker at det i forvaltningsplanen konkret må fremgå hva som menes med mindre utvidelser og ombygging.

Klima- og miljødepartementet viser til at utsetting av saltsteiner ikke har vært en del av forslaget til vern som har vært på høring. Departementet foreslår å legge til en ny § 3 bokstav p), som åpner opp for utsetting av saltsteiner etter søknad om tillatelse til dette fra forvaltningsmyndigheten. Departementet slutter seg for øvrig til de merknader og endringene som er gjort i henhold til verneforskriften § 3. Departementet vil bemerke at vernet begrenser ytterligere nybygging av hus/hytter, med unntak av oppføring av én bygning på Bunes. Kulturminneloven og kommuneplanenes arealdel vil også være begrensende for eventuelle nye bygninger innenfor nasjonalparken.

7.4.2 Vern av plantelivet § 4

Landbruksdirektoratet påpeker at det ikke er gjort unntak fra vernebestemmelsene for slått. Selv om slått i dag vurderes som et mindre aktuelt tiltak, kan det bli aktuelt i fremtiden.

Flere grunneiere har kommet med innspill om at det må være tillatt å dyrke potet og rips på egen eiendom. En grunneier påpeker at de har rett til å ta ut torv på Yttersandfjellet, og det forutsettes at grunneiere har denne retten også i fremtiden.

Fylkesmannen ønsker å åpne for bruk og drift av gammel innmark og gamle hager. Innenfor nasjonalparken er det flere steder med tidligere bosetting, og selv om de fleste husene er revet er det fremdeles rester etter gamle hager og åkrer. Gamle hager på yttersiden har en kulturhistorisk verdi og det er positivt for kulturmiljøet rundt de gamle bostedene om grunneiere ønsker å ta vare på hagene. Slått av gammel innmark vil også være positivt for verneverdiene. Fylkesmannen viser til at ved oppstart av arbeidet med verneplanen ble diskutert bruk av gamle torvmyrer med grunneiere på Fredvang i Flakstad kommune. Siden torving ikke vil være aktuelt innenfor en nasjonalpark, ble myrområder der det var aktuelt å demonstrere torving, tatt ut av verneforslaget.

Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering.

Klima- og miljødepartementet viser til at hovedformålet med vernet er å bevare et stort naturområde som inneholder et særegent naturmangfold med særlig vekt på landskap uten tyngre naturinngrep, naturtyper, arter og geologiske forekomster. Videre er vegetasjonen innenfor verneområdet vernet mot all form for ødeleggelse og skade. Myrområder der torvuttak skjer, er blant annet leveområder for en rekke arter, og uttak av torv vil derfor ikke være forenlig med verneformålet. Verneverdiene i området er knyttet til det åpne landskapet og naturtypene. I dag er deler av området i ferd med å gro igjen med løvskog. Beiting er derfor vurdert å være nødvendig flere steder på Lofotodden for å opprettholde naturverdiene. Det er også åpnet for at grunneiere skal kunne hugge/rydde skog på egen eiendom uten søknad. Det anbefales videre å fjerne fremmede plantede treslag. Det er viktig å overvåke utbredelsen av pryd- og nyttevekster som er svartelistet, slik at disse plantene ikke sprer seg. Klima- og miljødepartementet slutter seg for øvrig til Miljødirektoratet.

7.4.3 Vern av kulturminner § 6

Museum Nord mener det er viktig å beskytte de gamle bosettingene og kulturminnene på øya. De ønsker også at støanlegget på Ånstad fra 1910 blir berget/repairert.

Universitetet i Tromsø savner informasjon om forvaltning av samiske kulturminner og kulturminner under vann.

Fylkesmannen viser til at verneforskriften åpner for istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av kulturminner. Alle tiltak som berører kulturminner må avklares med kulturminnemyndighetene. Fylkesmannen har ikke gjennomført kartlegging av samiske kulturminner i verneplanprosessen. Det er begrenset kjennskap til funn av samiske kulturminner innenfor utredningsområdet, men Alf Ragnar Nielssen (2005) nevner Refsvika som et område som har klare spor etter samiske kulturminner i artikkelen «Samene og lofotfisket i eldre tid» i tidsskriftet Bårjås. Registrering av samiske kulturminner kan være et aktuelt tiltak i en forvaltningsplan for å øke kunnskapen om nasjonalparken. Kulturminner under vann vil ikke omfattes av et eventuelt vern, ettersom vernet kun omfatter havoverflaten.

Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurderinger.

Klima- og miljødepartementet slutter seg til Miljødirektoratets vurdering.

7.4.4 Ferdsel og friluftsliv § 7

Flere grunneiere har kommet med innspill om at det må være mulig å ferdes fritt i fjellet, også med grupper, uten å søke. Dette bør omfatte alle innbyggere, lokallag, foreninger og «10 på topp».

NHO Reiseliv Nord-Norge stiller spørsmål om etablering av nasjonalpark vil bety begrenset bruk og tilgang.

Flakstad Utvikling stiller spørsmål om det er godkjent noen traséer for terrengsykling, og om ikke fatbikes bør behandles separat, fordi disse sykklene ikke vil påvirke stinettet i naturen negativt.

Fylkesmannen viser til at verneforskriften ikke vil regulere ferdsel til fots, verken i regi av privatpersoner eller organisasjoner/turlag. Organisert ferdsel er også tillatt. I verneforskriften er det en mulighet for å regulere ferdselsformer eller organisert ferdsel som skader naturmiljøet. Pr i dag er det ikke aktuelt å regulere noen typer ferdsel i nasjonalparken, men dette punktet i forskriften er en sikkerhetsventil for å kunne regulere eventuelle nye ferdselsformer som kan skade naturen. Dersom organisert ferdsel skader naturmiljøet er det også en mulighet for å regulere dette. I forvaltningsplanen for nasjonalparken, som skal utarbeides etter at vernet er vedtatt, vil det gå frem hvilke typer organisert ferdsel og eventuelle ferdselsformer som vil kreve tillatelse fra verneforskriften. Fylkesmannen viser til at det i verneprosessen ikke er kommet noen innspill på traseer som kan være aktuelle å åpne for terrengsykling.

I stortingsmeldingen om friluftsliv Meld. St.18 (2015-2016), ble det foreslått at det i forskrifter for nasjonalparker og landskapsvernområder skal åpnes for sykling på veier og stier. Sykling kan likevel reguleres i avgrensede områder dersom dette er begrunnet i verneformålet og sårbarhetsvurderinger (ikke brukerkonflikter). Som følge av dette fikk fylkesmennene i brev fra Miljødirektoratet 6. juni 2016 i oppdrag å tilrå endringer i verneforskrifter for nasjonalparker og landskapsvernområder. Fylkesmannen har på bakgrunn av denne prosessen foretatt en vurdering av hvilke veier/stier det av hensyn til verneverdiene ikke er ønskelig å tillate sykling på, og har kommet til at det er to traseer som utpeker seg:

Bunesfjorden-Bunes (sti over Einangen)

Sykling på denne stien bør reguleres av hensyn til viktige, men også svært sårbare naturverdier, mye ferdsel og slitasje. Stien går gjennom et område med registreringer av de rødlistede naturtypene kulturmarkseng og sanddynemark. Området er et av de mest artsrike innenfor nasjonalparken og det er registrert en rekke rødlistet beitemarksopp her i tillegg til stor forekomst av kulturmarkplanter. Bunessanda er også et av de mest besøkte stedene i nasjonalparken og området er svært preget av tråkk og erosjon som følge av ferdsel. Sykling i dette området vil bidra til ytterligere press på naturen som allerede er svært nedslitt.

Torsfjorden-Kvalvika:

Regulering av sykling på denne stien begrunnes av hensyn til viktige, men også svært sårbare naturverdier, mye ferdsel og slitasje. Stien går gjennom et område med registreringer av de rødlistede naturtypene boreal hei og kulturmarkseng. Den østlige delen av stien (mot Torsfjorden) går gjennom myr og våtmark. Den vestlige delen av stien (mot Kvalvika) er et av de mest artsrike innenfor nasjonalparken og det eneste stedet der vi har kulturmarkseng som fremdeles hevdes med beite. Kvalvika er et av de mest besøkte stedene i nasjonalparken og antall besøkende har økt voldsomt de siste årene. Området er svært preget av tråkk og erosjon som følge av ferdsel og telting. Sykling i dette området vil bidra til ytterligere belastning og press på naturen som allerede er svært nedslitt.

Miljødirektoratet har justert bestemmelsen i verneforskriften § 7, 2. ledd om organisert ferdsel og tatt ut alternativet om at ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Det er pr i dag ingen særskilte ferdselsformer innenfor området som vurderes som problematiske for verneverdiene. Det er imidlertid i verneforskriftens § 7, 3. ledd tatt inn en bestemmelse om at større arrangementer krever tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Slike arrangementer kan ha negativ påvirkning på naturverdiene og det bør derfor kreves søknad før gjennomføring. I en søknadsbehandling vil en kunne sikre at arrangementet gjennomføres i et område og på et tidspunkt som tåler slik bruk, gjennom fastsetting av vilkår. Forbudet omfatter ikke arrangementer med mindre grupper, men er tenkt for større arrangementer som f.eks. idrettsarrangement eller konserter hvor omfanget av ferdselen kan være uheldig for verneformålet.

Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurderinger når det gjelder sykling og har på bakgrunn av dette gjort en justering i verneforskriften § 7, 4. ledd. Bestemmelsen åpner nå for sykling på veier og stier innenfor nasjonalparken med unntak av stiene Bunesfjorden – Bunes og Torsfjorden-Kvalvika som angitt på kartet "Lofotodden nasjonalpark – stier med sykkelforbud".

Klima- og miljødepartementet slutter seg til Miljødirektoratets vurderinger til § 7.

7.4.5 Forbud mot motorferdsel § 9

Direktoratet for mineralforvaltning påpeker at det ikke er blitt fløyet geofysikk over området. De ber om å få mulighet til å gjennomføre geofysiske undersøkelser, herunder kystnær lettseismikk rundt Lofotodden.

Fylkesmannen viser til at det er forbud mot lavtflyving under 300 meter. Kartlegging av geofysiske forhold regnes som vitenskapelige undersøkelser. Til denne type undersøkelser kan det søkes om dispensasjon gjennom den generelle dispensasjonsbestemmelsen i § 11 i verneforskriften. Når det gjelder lettseismikk foretas det etter det vi kjenner til fra båt. Denne typen undersøkelser vil ikke rammes av nasjonalparkens bestemmelser ettersom det kun er havoverflaten som er vernet.

Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering.

Klima- og miljødepartementet viser til det store samfunnsmessige behovet Norge har for å gjennomføre geofysiske kartlegging av landarealet. Slik kartlegging må ofte gjennomføres ved flyving helt ned i 60 meter over bakken, og er således i strid med lavtflyvingsforbudet på 300 meter. Departementet har i retningslinjer datert 14. august 2014, vist til at den enkelte verneforskrift regulerer adgangen til dispensasjon fra de ulike restriksjonene som er fastsatt i verneområder. Dersom dette ikke er spesifisert i den enkelte forskrift må det vurderes etter den generelle dispensasjonsbestemmelsen i verneforskriften eller i henhold til naturmangfoldloven § 48. Retningslinjene er med på å klargjøre hvordan behandlingen av slike dispensasjonssaker skal gjennomføres.

Utkast til verneforskrift for Lofotodden som har vært på høring, inneholder ingen unntak fra motorferdselsbestemmelsene eller en egen dispensasjonsadgang for slik kartlegging. Klima- og miljødepartementets mener likevel det er riktig at det inntas en egen hjemmel i § 9 tredje ledd, ny bokstav h), som gir forvaltningsmyndigheten mulighet til å gi tillatelse til slik kartlegging. På denne måten kan det eksempelvis stilles vilkår om avbøtende tiltak, som særlig vil gjelde tidspunktene for flyving. Ved innvilgelse av dispensasjoner, bør det som hovedregel fastsettes vilkår om at det ikke skal flys i hekke- og yngletiden. Det samme gjelder i områder som er viktige for friluftsliv, der det ikke bør flys i helger og ferier der utfarten er stor. Departementet mener et slikt tillegg ikke vil medføre behov for ny høring av forskriften.

Se for øvrig pkt. 7.2 over der eventuell drift av fremtidige funn av forekomster av mineralske ressurser omtales nærmere.

7.4.6 Forbud mot forurensning og støy § 10

Det er ikke kommet noen innspill som gjelder forurensning eller støy.

Miljødirektoratet har i verneforskriften §10, 2.ledd, om forbud mot forurensning og støy, tatt inn en presisering om at dette forbudet også rammer droner på samme måte som motordrevet

modellfly. Det er i tillegg tatt inn et nytt 3. ledd i § 10 som åpner for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til bruk av droner dersom dette ikke strider mot verneformålet. Dette innebærer ingen endring i restriksjonsnivået. Bruk av droner vil også kunne rammes av bestemmelsen i verneforskriftens § 5 om unødvendig forstyrrelse av dyrelivet.

Klima- og miljødepartementet slutter seg til Miljødirektoratets vurderinger.

7.5 Forvaltning og skjøtsel

7.5.1 Forvaltningsplan § 12

Miljødirektoratet vil understreke viktigheten av at forvaltningsplanen kommer på plass raskt etter vernevedtaket. Det forutsettes at forvaltningsplanen har tydelige og konkrete retningslinjer med tanke på alle henvisninger fra forskriften til forvaltningsplanen. Forvaltningsplanen skal utarbeides av forvaltningsmyndigheten gjennom en bred og inkluderende prosess når vernet er etablert. Det vises her til Fylkesmannens tilrådning for uttalelser og kommentarer som går særskilt på skissen til forvaltningsplan. Generelt bemerker direktoratet at retningslinjene i den fremtidige forvaltningsplanen må gjenspeile forskriftene som blir vedtatt.

7.5.2 Skjøtsel § 13

Landbruksdirektoratet påpeker at uttak av gran og fremmede treslag kan bli en økonomisk utfordring for grunneiere, og de ber forvaltningsmyndigheten samarbeide med grunneierne for å finne en god løsning her.

NOF Lofoten lokallag samt flere grunneiere påpeker at det er stort behov for sanitæranlegg på steder med mye besøk, både inne i parken (Bunes, Kvalvika, Horseidet og Stokkvika) og ved innfallsportene (Kjerkfjorden og Selfjorden). Det vises til at det også er viktig at utedo som settes opp må driftes ordentlig. Behov for bedre søppelhåndtering, strandrydding og parkeringsmuligheter ved innfallsportene nevnes også av flere grunneiere.

Museum Nord, Lofoten Birding samt flere grunneiere og enkeltpersoner påpeker at det er stor slitasje på grunn av ferdsel i deler av området. De mener det er viktig å begrense og reparere slitasjeskader turismen måtte ha på naturen.

Lofoten Birding mener ferdselen i området trolig vil øke i fremtiden uavhengig av om det opprettes nasjonalpark.

En enkeltperson mener forslag til verneplan vil ivareta naturen og hindre slitasje.

NOF Lofoten lokallag og Lofoten Birding mener stier bør legges slik at ferdsel ikke forstyrrer hekkende rovfugler og andre sårbare arter. De mener føre-var-prinsippet må benyttes der det er mangelfull kunnskap om fuglelivet da de har inntrykk av at en del hekkeforekomster er sparsomt kartfestet. De mener også det må gis mulighet til å komme med nye innspill når fuglelivet blir bedre kjent.

Fylkesmannen viser til at mange av innspillene som gjelder skjøtsel, informasjonstiltak ved

innfallsporter, forsterking av stier, etablering av utedo/søppelkasser, uttak av gran og så videre, vil vurderes i forbindelse ved utarbeiding av en endelig forvaltningsplan. Midler til slike tiltak i nasjonalparker tildeles årlig etter innmeldte behov. Her vil nasjonalparkstyret sende inn en oversikt over tiltak de ønsker å få gjennomført. Det kan blant annet gis midler til informasjonstiltak, tilrettelegging av innfallsporter, forsterking av slitasjeutsatte stier, skjøtselstiltak m.m. Midler til forvaltning av nasjonalparker tildeles over en egen post på statsbudsjettet, og størrelsen på denne posten kan variere noe fra år til år. Behovet for gjennomføring av tiltak i de enkelte verneområdene vil også variere. Det er dermed ikke mulig å si nøyaktig hvor mye penger som vil gis til tiltak i en eventuell fremtidig nasjonalpark.

Miljødirektoratet viser til at det etter vedtak om nasjonalpark, skal utarbeides en besøksstrategi for verneområdet. Besøksstrategien vil være en del av forvaltningsplanen for nasjonalparken, og skal si noe om hvor og hvordan man ønsker å kanalisere de besøkende. Slik kan man tilrettelegge for økt besøk i de områdene som tåler det, og mindre besøk i de sårbare områdene det er ønskelig å ha lite eller ingen besøk. Gjennom besøksstrategien vil man også etablere gode samarbeidskanaler med det lokale reise- og næringslivet som ligger i tilknytning til nasjonalparken, samt tilrettelegge for bedre verdiskaping.

Klima- og miljødepartementet slutter seg til Miljødirektoratet og viser til at det i de senere år har vært en betydelig økning i antall turister som besøker Lofoten. Ikke minst har økningen av internasjonale turister vært svært stor. Dette har medført betydelige problemer med forsøpling, slitasje og uhygieniske forhold i deler av Lofoten. Trolig vil opprettelsen av nasjonalparken medføre et enda større besøk til Lofoten, som kan medføre ytterligere slitasje og forsøpling. En besøksstrategi vil derfor kunne bidra til en god forvaltning av områdene.

7.5.3 Oppsyn, beredskap og overvåking

Flere grunneiere har kommet med innspill om at det er behov for oppsyn i området.

Museum Nord mener oppsynet med parken må organiseres gjennom Statens Naturoppsyn.

Fylkesmannen mener det er behov for å styrke oppsynsaktiviteten betydelig som følge av etablering av Lofotodden nasjonalpark. Behovet er knyttet til skjøtsel, informasjon og kontroll. I Lofoten og Vesterålen er det allerede et stort behov for å øke oppsynskapasiteten og både fra lokalt og regionalt nivå er behovet for etablering av nye oppsynstillinger for Lofoten og Vesterålen spilt inn gjentatte ganger. Dersom det etableres nasjonalpark vil behovet for oppsyn øke ytterligere.

Miljødirektoratet vil bemerke at det for Lofoten og Vesterålen er et udekket behov for oppsyn. Styrking av oppsyn kan også være viktig for å sikre god lokal forankring og gode samarbeidsrelasjoner. Direktoratet viser videre til at etablering av oppsyn må skje innenfor de til enhver tid gjeldende budsjetttrammer.

Klima- og miljødepartementet viser til at nasjonalparken blir opprettet for å beskytte et viktig natur- og landskapsområde, som også har store opplevelsesverdier. Informasjon, tilrettelegging og et regelmessig oppsyn vil være viktig for å unngå at stort besøk forringer natur-, og

opplevelsesverdiene. Departementet viser til at etablering av oppsyn i området vil bli vurdert ut ifra den til enhver tid gjeldende budsjettsituasjonen.

7.5.4 Informasjonsbehov

Museum Nord og flere grunneiere påpeker at det er behov for informasjonsplakater ved innfallsportene slik at folk ferdes på en forsvarlig måte. Museum Nord mener det er viktig å begrense personskader og ulykker i fjellet og på havet gjennom informasjon, opplæring og oppdatering av kartverk. De mener det er viktig å gi lokalforeninger og turister bedre informasjon om verneverdiene, gjennom et naturinfosenter. De nevner også utarbeiding av natur- og kulturhistorisk informasjon for ferdselsårene i nasjonalparken og randsonen som et aktuelt tiltak.

Lofoten Birding mener det er viktig å skape forståelse og entusiasme for biologisk mangfold og fugleliv spesielt, de ønsker et samarbeid om utstillinger, tilrettelegging, undervisning og guiding. NOF Lofoten lokallag mener naturguider tilknyttet nasjonalparken vil være viktig for å informere om fuglelivet og naturverdier. Lofoten Birding mener en sterkere merkevarebygging rundt de naturverdiene som finnes i området vil bety mye for reiselivsbedriftene.

Fylkesmannen mener det er viktig å få på plass god og helhetlig informasjon om Lofotodden nasjonalpark. Koordinering mellom ulike aktører og god lokal forankring er viktig for å sikre god informasjon. Fylkesmannen støtter etablering av et nasjonalparksenter knyttet til Lofotodden nasjonalpark.

Miljødirektoratet stiller seg bak Fylkesmannens vurdering. Med lansering av merkevaren for Norges nasjonalparker så ligger en det en tydelig forventning til høyere kvalitet og bedre koordinering av informasjon i området. Når det gjelder vedlikehold av stier som allerede er merket, mener direktoratet dette kan gjennomføres uten søknad. I forvaltningsplanen for nasjonalparken skal det fremgå hvilke stier dette gjelder. For merking av nye turstier kreves det tillatelse etter verneforskriften.

Klima- og miljødepartementet støtter Fylkesmannen og Miljødirektoratet i at det er viktig å få på plass en helhetlig informasjon om nasjonalparken med god lokal forankring og at denne er koordinert mellom ulike aktører. Utforming av informasjon om nasjonalparken vil følge merkevaren for Norges nasjonalparker som har høy kvalitet. Når det gjelder opprettelse av et besøkssenter er det avhengig av en spesifikk bevilgning til driftsstøtte over statsbudsjettet og en autorisasjonsavtale med Miljødirektoratet. Bevilgning til informasjon og eventuelt senter vil måtte følge de til enhver tid gjeldende budsjetttrammer.

7.5.5 Erstatning og økonomisk kompensasjon

En grunneier mener etablering av nasjonalpark er ekspropriasjon av privat eiendom som bør erstattes i form av penger.

Fylkesmannen viser til at opprettelse av nasjonalpark ikke er ekspropriasjon av eiendom, men rådgighetsinnskrenkning. Det vil si at grunneier har de samme rettigheter til å bestemme over og selge egen eiendom før og etter et vern, men verneforskriften vil legge begrensninger på hva som kan tillates. For eksempel vil grunneiers rett til jakt og fiske forbli upåvirket av vern. Inngrep på

eiendommen i form av for eksempel bygging eller gruvedrift vil derimot være regulert av verneforskriften. Erstatning som følge av opprettelse av nasjonalpark blir regulert av bestemmelsene i naturmangfoldloven §§ 50 og 51. Her fremgår det at grunneiere og rettighetshavere har krav på erstatning når et vernevedtak medfører økonomisk tap som følge av at eksisterende bruk blir vanskeliggjort. Etter et vernevedtak vil alle berørte grunneiere og rettighetshavere motta et eget brev med informasjon om erstatningsreglene. Utbetaling av eventuelle erstatninger vil følge prosedyrer i samsvar med reglene i naturmangfoldloven.

Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering.

Klima- og miljødepartementet slutter seg til vurderingene fra Fylkesmannen.

8 ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

8.1 Samfunnsøkonomiske konsekvenser

Klima- og miljødepartementet viser til at det i verneplanprosessen ikke er avdekket vesentlige negative samfunnsmessige konsekvenser av verneforslaget. Verneforslaget er videre justert på visse punkter for å imøtekomme og hensynta ulike interesser. Departementet mener at verneforslaget slik det nå foreligger har små negative konsekvenser. Samlet sett vurderer departementet det slik at de samfunnsøkonomiske konsekvensene av vernet vil være positive på sikt. Forslaget vil sikre natur som ikke har en synlig pengeverdi, men som tillegges stor verdi politisk og i opinionen. Verdien vil delvis komme til uttrykk gjennom reiselivsutvikling i regionen. Nasjonalparken vil være sentral i merkevarebygging og utgjøre et trekkplaster for naturbasert reiseliv. En nasjonalpark vil kunne bidra til økt verdiskaping lokalt og regionalt knyttet til naturbasert turisme i form av kjøp av varer og tjenester, overnatting, guiding m.m. Den nye merkevarestrategien for Norges nasjonalparker vil også bidra til dette.

8.2 Offentlige kostnader

De offentlige kostnadene ved opprettelse av Lofotodden nasjonalpark er knyttet til eventuelle erstatningsutbetalinger, og til forvaltning og drift. Erstatning som følge av opprettelse av verneområdene blir regulert av bestemmelsene i naturmangfoldloven §§ 50 og 51. Her fremgår det at grunneiere og rettighetshavere har krav på erstatning når et vernevedtak medfører økonomisk tap som følge av at eksisterende bruk blir vanskeliggjort. Utbetaling av eventuelle erstatninger vil følge prosedyrer i samsvar med reglene i naturmangfoldloven.

Kostnader knyttet til eventuelle erstatningsutbetalinger, kostnader til erstatningsprosessen og kostnader knyttet til grensemerking og skilting av nasjonalparken, dekkes innenfor bevilgningen og tilsagnsfullmakten under kapittel 1420 post 33. Opprettelse av nasjonalparken innebærer også utgifter til drift av nasjonalparkstyre som forvaltningsmyndighet, ansettelse av nasjonalparkforvalter, utarbeidelse av forvaltningsplan, oppsyn og ulike forvaltningstiltak. Disse utgiftene dekkes over kapittel 1420 posten 01, 21 og 31. Den årlige budsjettmessige oppfølgingen av dette vil være avhengig av den økonomiske utviklingen og budsjettsituasjonen.

8.3 Privatøkonomiske kostnader

Eventuelle tapte inntekter for privatpersoner som følge av at igangværende bruk ikke kan fortsette, erstattes etter bestemmelsene i naturmangfoldloven.

I løpet av verneplanprosessen er det ikke avdekket at vernet vil føre til slike private kostnader, og det er derfor grunn til å anta at disse erstatningsutbetalingene vil være lave.

8.4 Administrative konsekvenser

Etablering av nasjonalpark innebærer opprettelse av et statlig oppnevnt nasjonalparkstyre som får delegert forvaltningsmyndigheten for verneområdene. Styret består av politisk oppnevnte representanter fra berørte kommuner, fylkeskommuner og Sametinget, dersom det er relevant. Fylkesmannen ansetter en nasjonalparkforvalter som sekretær for nasjonalparkstyret.

Klima- og miljødepartementet

t i l r å r:

Forskrift om verneplan for Lofotodden nasjonalpark fastsettes i samsvar med vedlagte forslag.